

Brahman

76 - 93

special | spesia

Nuwe strategiesiese plan in wording

Die Brahman Telersgenootskap van Namibië se raad het die behoefte geïdentifiseer om sy strategiese plan te hersien vir 'n omvattende dokument teen die agtergrond van produksie-omstandighede, tegnologiese ontwikkeling en marktendense. Vanjaar se tema, *Die rol van die Brahman-genootskap tot waardetoewoeging van die nasionale kudde*, sal ook in die plan vervat word.

"Dit bly vir enige ras, soos vir enige besigheid, belangrik om strategiese doelwitte te formuleer en na te streef," het Mecki Schneider, president van die genootskap, op 18 Julie se jaarvergadering gesê. "Die eerste strategiese plan is in 2011 opgestel en in 2014 aangepas. Dit is by verskeie geleenthede aan telers voorgehou en baie van die belangrike sake is aangespreek en

afgehandel."

Nog 'n fokuspunt in die hersiene strategiese plan is die winsgewendheid van telers se kliënte. "Die teling van aangepaste diere mag nooit uit die oog verloor word nie. Ons sal moet omsien na ons goedkoopste voedingsbron: ons weivelde. Dit bly die belangrikste faktor vir optimale winsgewendheid."

Die gesogste ras

Die steeds goeie vraag na Brahmane, ondanks die afgelope jaar se uitdagings van ondergemiddelde reën en moeiliker omstandighede, skryf Mecki daaraan toe dat die ras hom opnuut as die gesogste bewys het omdat dit stremmende weer- en weidingtoestande kan deurstaan. In 2017 is 270 Brahman-bulle teen 'n gemiddel-

de prys van N\$39 624 op Agra-stoetveilings verkoop. Die agt nuwe telers is amptelik op die jaarvergadering verwelkom. Die getal Brahman-telers staan nou op 118. Verder bly die getal geregistreerde diere net onder die 20 000 diere en die getal nuwe kalwers aangemeld is net onder die 6 000.

Bly in pas met tegnologie

Mecki het terselfdertyd 'n beroep op telers gedoen om by te hou by tegnologiese ontwikkelings. "Dié genootskap sal die nodige ondersteuning gee sodat die Brahman nog steeds die saakmakende ras in die toekoms sal wees. Op nuwe marktendense soos vleiskwaliteit moet ook ag geslaan word. Ons sal die beginsels van genomika onder die knie moet kry en

Die jaarvergadering van die Brahman Telersgenootskap van Namibië op 18 Julie. Links is Mecki Schneider, president van die genootskap, besig om telers toe te spreek.

www.agriforum.com.na

dit toepas. Die gestruktureerde genotipering van die nasionale Brahman-kudde sal 'n deurlopende proses moet word om optimale voordeel te verseker."

Oor prestasietoetsing het Mecki telers tot groter deelname en die meet van alle eienskappe aangespoor. "Tog is dit verblydend dat vrywillige deelname aan prestasietoetsing die afgelope jare steeds toegeneem het en nou op 84% van die telersgetal staan. Namibiese Brahmantelers het verlede jaar ook weer die meeste 4- en 5-stertoekenings vir die volledigheid van rekordhouding van alle beesrasse in Suider-Afrika ontvang – inligting wat by die jaarlikse Al-dam-vleisbeeskool van Breedplan bekend gemaak word."

Volgens Mecki het die implementering van teelwaardes vir dae-tot-kalwing en makheid nou 'n roetineproses geword. Volgende op die lys is die bekendstelling van 'n teelwaarde vir skedes of naelvelle. "Ons sal ná meer as tien jaar ook die ontleding van ons seleksie-indekse moet hersien."

Vleisbees-genomikaprojek

In sy oorsig het Mecki gesê die eerste fase van drie jaar van die vleisbees-genomikaprojek (BGP) is pas afgehandel waartydens veral gefokus is op genotipering, toetse vir netto-voerinname (NFI) en vleiskwaliteit. "Brahmandeelname vir NFI toetse in Suider-Afrika was bo verwagting. In Namibië alleen is 549 diere tot dusver getoets. Saam met die Suid-Afrikaanse Brahmantelers se NFI-toetsdeelname en historiese data is meer as 1 500 diere reeds geëvalueer vir die ontwikkeling van 'n teelwaarde wat binne die volgende jaar afgehandel behoort te wees."

Volgens Mecki is die verkryging van meer vleiskwaliteitsdata 'n uitdaging en word ander moontlikhede ondersoek om die proses te versnel. "In Namibië is 101 Brahman-bulletjies vir vleiskwaliteittoetse by Meatco geslag. Negenig vleismonsters is deur die Suid-Afrikaanse Landbounavorsingsraad (LNR) se laboratorium ontleed en telers het die eerste terugvoering ontvang.

"Baie meer diere is die afgelope jaar gegenotipeer met mikroskyfies van verskillende digthede. Vir BGP-deelnemers is alle stoetvaarders en 'n hele aantal invloedryke vroulike diere uit die BGF-fondse gegenotipeer. Daar word tans opvolgwerk gedoen om al die nodige inligting bymekaar te kry. Intussen het die raad N\$100 000 goedgekeur vir die genotipering van invloedryke stoetvaarders van nie-lete van die BGF om die genepool te verbreed. Die plan is om tussen 1 200 en 1 500 genotiperings tussen Suid-Afrika en Namibië binne die volgende maande te doen. Onderhandelinge is aan die gang met Brad Crook van die Agricultural Business Research Institute (ABRI) om te kyk of die genomiese data dan ingesluit kan word vir teelwaarde-berekening, bekend as enkelstap-ontleding, wat die norm in die toekoms gaan word." Brad is verantwoordelik vir Breedplan se internasionale implementering en bevordering van sagteware vir genetiese ontledings.

Mecki het bygevoeg dat die tweede BGF-fase weer deur die Suid-Afrikaanse agentskap vir tegnologiese innovering met N\$36 miljoen vir alle beesrasse vir die volgende drie jaar gefinansier gaan word. Wat die Suider-Afrikaanse Brahmane betref, is 'n tienjaarplan opgestel oor wat vir die toekoms beoog word. "In hierdie fase gaan

meer klem gelê word op genotipering. Onderhandelinge is tans aan die gang met vervaardigers om die koste van die mikroskyfies drasties af te bring en digthede daarvan te standaardiseer na moontlik 50k. 'n Belangrike uitvloeisel hiervan is dat telers minstens N\$160 meer vir 'n vaderskaptoets sal moet betaal, maar met die voordeel dat 'n genomiese profiel van die dier beskikbaar gestel sal word. Dit sal bydra tot 'n groter genomiese databasis en die enkelstap-ontleding van teelwaardes bevorder."

Internasionale samewerking

"Ons sal ons bande met Brahmantelers-genootskappe in ander lande in die toekoms moet versterk," meen Mecki. In dié verband het hy genoem dat die Suider-Afrikaanse Rasverbeteringsforum

(BBIF) 'n belangrike rol in rasbevordering speel. Dié forum bestaan uit raadslede en personeel van die Namibiese en Suid-Afrikaanse Brahman-genootskappe, genetiese en kundiges van universiteite, die LNR en AgriBSA. Die BBIF vergader drie keer per jaar. Jacquie Els van die Namibiese Stoettelersvereniging dien ook in die forum en behartig en koördineer Namibiese Brahman-sake vir die BGF.

Aktiwiteite

Ten slotte het Mecki 'n oorsig van die talle jaarlikse aktiwiteite van die genootskap gegee waaronder die konferensie vir beoordelaars en keurders om keuring te standaardiseer en riglyne vir beoordeling neer te lê, die nasionale veiling wat saamval met 'n simposium, skoudeelnames, kursusse, telersdae en die bekendstellingsdag vir nuwe telers.

Wykman Brahmane
NB
 Benna & Emmie van Wyk
 067 232 323 | 081 246 2620
 bvw@iway.na

3 Bulle beskikbaar op die
Noordelike Bulveiling
 16 November 2018

Bulle ook beskikbaar op die plaas

Research identifies Brahman beef as healthier

Would consumers pay more for beef that has higher nutritional levels? One University of Florida (UF) researcher believes they might. She has already found some breeds of cattle yield healthier meat than others.

Raluca Mateescu, associate professor of animal sciences at UF's Institute of Food and Agricultural Sciences, presented her findings on the subject to the Florida Cattlemen's Association recently. She is looking for ways to change the fatty acid content in beef.

"Research in the last decade shows the amount of fat in the diet is not really linked with diseases. What is becoming clearer is that bad fats, meaning trans- and short-length saturated fats, increase the risk for coronary heart disease and other diseases. While good fats – meaning mono- and polyunsaturated and longer-length saturated fat – lower the risk. The key to a healthy diet is not to reduce total fat intake, but to substitute bad fats for good fats."

Mateescu and her research colleagues found, for example, that steaks from Brahman cattle had more polyunsaturated and less saturated fat than Angus. They reported that comparing Brahman to Angus, saturated fats declined from 51,3% to 47,5% and polyunsaturated fats increased from 4,3% to 6,9%. Using these cri-

teria, they said, the Brahman was a healthier source of meat.

The researchers are working to develop genetic tools that will allow producers to identify those cattle that meet certain standards for nutritional health, so that producers can select, manage and ultimately market this healthier beef. A healthier steak would have less saturated and more unsaturated fatty acid, among other criteria.

In a survey of 1 000 people UF researchers found consumers were willing to pay US\$1 to US\$1.50 more per pound for beef they believe to be healthier. (2018 DTN/The Progressive Farmer)

Opportunity for Bos indicus

For years, Bos indicus influenced cattle have received a bad rap for their less-marbled beef product. However, as the push for healthier foods has risen in recent years, this provides opportunity for Bos indicus breeds to market a leaner product that is appealing to health-conscious consumers. Beyond the simple fact that the beef from these cattle breeds is typically leaner, research at the University of Florida shows the fatty acid composition of the marbling is more favourable in terms of nutritional value.

The top choice ...

When people invest in livestock they need to take into consideration a few crucial factors to get the most out of the venture. Choice of animal and breed comes first. This is what in the long run determines the success or not of the product. Few meat rivals come close to the Brahman beef breed, which is head and shoulders above the rest. Being developed with beef production as the main motive, it does not disappoint. Moreover, the Brahman is the most popular choice for cross-breeding to improve stock.

These bulls will be on offer

National Brahman Auction

24 October 2018

Agra/Bank Windhoek Ring at 14:00

All Porta Brahman Bulls are Sire Verified

★ ★ ★

Successful Breeding

Since 1965

Friedrich and Uta Redecker

Tel. 062 503 769
Cell : 081 250 4567
Email: westfalahof@iway.na

National Brahman Auction

24 OCTOBER 2018

AGRA/BANK WINDHOEK RING, WINDHOEK

SYMPOSIUM 10:00-12:00 WITH THE THEME:

**The role of the Brahman Breeders Society
in value addition of the national cattle herd**

Speakers: Prof Frikkie Nesor (University of the Free State), Kobus Bester (Chairman of the Livestock Registration Federation, RSA), Bernhard Vente (Farmer from the Omaheke region) and others ...

Viewing of Animals: 12:00 - 13:00

Lunch: 13:00 - 14:00

AUCTION 14:00

*At the forefront of
genetic improvement
of the national herd*

FNB
First National Bank

how can we help you?

Feedmaster
Your Quality Solution

agra
Auctions

Enquiries: Kiep Lepen 081 124 0648

Agra Stud Office 061 290 9226

Contact the Namibian Brahman Breeders' Society at
brahman@iway.na or 081 621 7704.

Or visit our website: www.brahman.iway.na

Brahman se erns met vrugbaarheid sorg vir 'n eerste

Genetiese seleksie vir vrugbaarheid onder beide manlike en vroulike diere word sterk gedryf deur die Brahman-genootskappe van Namibië en Suid-Afrika. 'n Reuse -tree vorentoe is nou om met data-insameling van Suider-Afrikaanse Brahman-bulle se spermorfologie (die struktuur en vorm van sperm) te begin, een van die eerste rasse indien nie die eerste nie, wat op dié manier bulvrugbaarheid op die Afrika-vasteland meer akkuraat wil identifiseer. Die doelwit is die ontwikkeling van 'n teelwaarde vir bulvrugbaarheid sodra genoeg data beskikbaar is.

Verteenwoordigers van die Suider-Afrikaanse Forum vir die Bevordering van die Brahman het middel Augustus in Pretoria koppe bymekaar gesit saam met Hugh Nivison, hoof- uitvoerende beamppte van Agricultural Business Research Institute (ABRI), waarvan Breedplan deel is, om die proses aan die gang te kry, sê Mecki Schneider, president van die Namibiese Brahman Telersgenootskap. In Australië is Brahman-telers reeds besig om die nuwe tegnologie vir implementering gereed te kry.

Die toets van spermkwaliteit om afwykings uit te wys en kwaliteit te identifiseer, hou die voordeel in dat bulvrugbaarheid meer akkuraat en volgens 'n eenvoudige, betroubare metode bepaal kan word.

Wat vroulike diere betref, is groot vooruitgang reeds gemaak met die instuur van data vir die dae-tot-kalwing teelwaarde die afgelope jare. Resultate vir Suider-Afrikaanse Brahman word reeds op 'n maandelike basis gepubliseer. Mecki sê dié teelwaarde sal mettertyd tussenkalfperiodes (TKP), tot dusver die beste maatstaf vir vrugbaarheid van vroulike diere, vervang. "Die rede daarvoor is dat TKP nie 'n goeie genetiese maatstaf is nie omdat dit hoofsaaklik deur bestuur bepaal word. Aspekte soos teelseisoene, voeding en weidingbestuur wat TKP bepaal, word deur telers beheer. Nog 'n uitloei isel daarvan is die praktyk om kalwers op drie en vier maande af te hok sodat die koeie vinniger op hitte kan kom. In teenstelling hiermee is dae-tot-kalwing die genetiese verskil wat uitgedruk word in dae vandat die bul by die koei in kontemporêre groepe gesit word totdat sy kalf. Die teelwaarde bevorder vroulike diere wat vroeër in die teelseisoen kalf en penaliseer dié wat later of glad nie kalf nie. Dit is ook 'n aanduiding van vroeë geslagsrypheid en vinniger herbesetting ná kalwing. 'n Laer of meer negatiewe teelwaarde is dus gunstiger. So sal 'n bul met 'n teelwaarde van -5 dae se dogters vroeër in die teelseisoen beset raak teenoor 'n bul met 'n teelwaarde van +5 dae.

Navorsing toon dat vrugbaarheid dikwels vyf tot tien keer belangriker is as die prys wat 'n teler vir sy dier ontvang.

Telers vir prestasies vereer

Die wenners van toekennings wat by die onlangse jaarvergadering van die Brahman Telersgenootskap oorhandig is, is as volg:

Beste kudde-TKP

Kategorie 10 - 25 koeie:

JA de Jager	373,8
AK Marenga	400,4

Kategorie 26 - 50 koeie:

S van Biljon	407,1
M Grové	411,0

Kategorie 51 - 100 koeie:

AP de Jager	417,2
-------------	-------

Kategorie meer as 100 koeie:

H & B Eggert	384,9
U Pack	412,9

Elite- en meriete-koeitoeekennings: E Groenewaldt, K Günzel, E Fischer, AP de Jager, H & B Eggert, M Grové en DM Uys

Meriete-koeitoeekennings: K Günzel, J Mans, CJ Du Plessis, P & B Blaauw, E Fischer, R van der Merwe, E Groenewaldt, H & B Eggert, HS Kretzschmar, S & B Schneider, U Pack, DM Uys, AP de Jager, WBH & JH Knipe, H. Schünemann, S van Biljon, B van Wyk, SW Martin, V Voigts, W Bayer en M Grové

Bra 100

Brahman Stoet met

Beste TKP in Namibië.

Tkp
373 dae

Goeie skedes en skrotums by bulle

JOHAN DE JAGER - 081 268 6930

Epos: jadejager@iway.na

**HINTERLAND
BRAHMAN
NAMIBIA**

**OMBIKA
BRAFORDS**
(Bq. bold and beautiful)

Harro & Helga Kebbel
Sel: 081 127 4764
Tel: 067 306 210

HL 15-005

HWK 15-105

HWK 15-111

2018 Paresis
12 Oktober

Waverley Waverley Brahman

Waverley
347
H & B. Kretzschmar

14-0108 HK

15-0019 HK

15-0096 HK

15-00149 HK

PARESIS AUCTION
12 October 2018

Offer:

Brahman 10 Bulls
 25 Commercial Females

Visitors always welcome

Selecting for fertility to boost profits

Wayne Upton
Beefcentral, Australia

Female reproductive rate

Female reproductive rate is one of the main profit drivers in a beef cattle enterprise. Research, notably through Beef CRC in the early 2000s, highlighted the scope for genetic improvement of reproduction in *Bos indicus* and tropically adapted breeds in Australia.

Daughters of the best Brahman sires produced almost 30% more calves than daughters of the worst Brahman sires. We know these results are due to genetic differences, as the daughters were from randomly allocated dams run under the same environmental conditions.

The research, both in Australia and internationally, showed that two component traits of lifetime reproductive performance were highly heritable. Those traits were age at puberty, and the ability of females to conceive early while rearing their first calf (first post-partum anestrus interval – PPA1I).

Accurate measurement of age at puberty requires serial ovarian ultrasound scanning of young heifers to detect the age at which they reach puberty. Scanning is required to pick the date at which the first calf females return to oestrus or heat.

Practical solution

For most seedstock breeders scanning females to detect age at puberty and PPA1I is out of the question but recording days-to-calving is quite practical. Days-to-calving is easily recorded, requiring the date that the bull was introduced to

the mating group and the birth date resulting from that mating. Cows that do not calve are penalised in the evaluation.

While days-to-calving does not have the same high heritability as age at puberty and PPA1I, it is much simpler to measure as it is strongly related to these traits as well as lifetime reproductive performance.

The new single-step Breedplan analysis will use days-to-calving plus genomic information to give more accurate indicators of the genetic potential for reproductive performance in both females and males. Days-to-calving is the trait used as an EBV in Breedplan and the accuracy of days-to-calving has been improved by genomic information.

While genomics can add significant information to the evaluation, it does not stand alone. Accurate genomic information requires a reference population that is well-recorded for all fertility traits and whose genetic profile has been associated with the level of performance for the traits of interest.

Single-step Breedplan analysis is the most up-to-date method of incorporating DNA marker information into the Breedplan analysis, in conjunction with the more traditional phenotypic measures.

Currently there are major projects building a reference population worldwide.

Adding bulls to the equation

Bull-breeding soundness evaluation (BBSE) has been used in the industry for many years to increase the chance that young bulls being purchased are sound and fertile.

Private industry consultant John Bertram has been a long-term advocate of BBSE and has been involved in training young veterinarians in the BBSE assessment at the University of Queensland Veterinary School for many years.

"The industry is moving in the right direction, with more breeders and buyers recognising the importance of testing young bulls prior to expecting them to produce calves in a natural mating situation," he said.

BBSE is important at the genetic level as there is a relationship between bull soundness at a young age and the reproductive performance of their daughters. However, as with all phenotypic measures, to use it as genetic criteria, it needs to be turned into an EBV. There is an EBV available for percentage normal sperm that will allow breeders to select genetically superior males.

Adding genetically superior males to the equation has two effects: the bulls will produce more calves in their working life, and their daughters will have higher fertility.

Breedplan uses the known association between days-to-calving and male traits such as scrotal size to increase accuracy of both traits. Over time the EBV for percentage normal sperm will be correlated to the female fertility traits and used in a balanced breeding index.

The potential for genetic improvement of fertility has never been brighter with the implementation of phenotypic and genotypic measures of fertility.

For the industry to benefit, more breeders and bull buyers need to recognise the value and select their replacement bulls on the improved information.

NeusRing®
Die oorspronklike **EASYWEAN®** stelsel
'n Praktiese oplossing om speenskok te verminder!

- Speen met gemak
- Langs die ma
- Geen speenskok

Versprei deur Swavet, Namibië
Tel: 061-237356 • Faks: 061-226058
E-pos: sales@swavet.com.na

Tel./Faks +27 (0)53-9274999
Sel +27 (0)82 499 9451
E-pos: judy@neusering.co.za
www.neusering.co.za

Wh Concepts

Import or export permits of animals
Do you want to import or export animals in the near future?
We are experts on the procedure and protocol.

Export
Import

Please contact: Pieter Mostert at 081 638 8329
Marieta Grobler 081 124 8701 or
E-mail: namibianpermits@outlook.com

BRAND NEW
Tuff Tractors 4x4
90 Horse Power (66 kW)
4 cylinder with powersteering
Tyres: 12.4 – 24 (front), 16.9 – 34 (rear)
Fully spare back up / parts warranty
Financing available
Sold at N\$325 000
N\$350 000 (includes new 4 furrow plough)

No Limit Tractors
To view in Windhoek
081 418 4743 • nolimit@iway.na

Simply the Best Brahmans

GROENEWALDT BRAHMANS

You are invited!

Come see our Top Genetics at the Windhoek and Grootfontein Shows ...

Ernst Groenewaldt
081 129 9883
groenewaldt@iway.na

Hueston Groenewaldt
081 129 8812
hueston.hwec@iway.na

HHM42-10
Groenewaldt
Brahmans' stud sire
for the past 4 years
and still going
strong!!!

**See his progeny below*

GB 888-18 REBEL. His dam has an ICP of 442 days over 7 calves and still producing show champions, this calf shows tremendous growth.

GB 711-15 FLINT, currently a stud sire. His dam has an ICP of 377 days over 9 calves and still producing show champions.

GB 777-16 Mr Maree. His dam has an ICP of 353 days over 8 calves and still producing show champions.

GB 840-17 THERON. His dam has an ICP of 404 days over 9 calves and still producing show champions.

GB 764-16 ANCHEN, Calf Champion Heifer Windhoek Show 2017

GB 840-17 NICOLENE. Her dam has an ICP of 408 days over 7 calves.

GB 854-17 USAIN. His dam has an ICP of 375 days over 6 calves and still producing show champions.

GB 709-15 SARIE with calf of BOS 100-06.

GB 799-16 PETSU, in calf to Mr Maree.

GB 733-15 MARLYN in calf to BOS 100-06. Her dam has an ICP of 375 days over 6 calves, she is a full sister to USAIN

S I M P L Y T H E B E S T

Silvia van Biljon

Cell: 081 689 9787

silviavanbiljon@gmail.com

**On Offer:
2 Bulls
+ White Females**

**NORTHERN
SELECT
SALE**

**FRIDAY
2 NOV 2018**

11:00, Agra Auction
Pens, Grootfontein

Genetic change: Is it really improving?

Since the turn of the century the rate of genetic gain in Australian breeds has doubled, says Dr Rob Banks, director of the Australian Animal Genetics and Breeding Unit. For the beef industry this means more dollars in the pocket of not only breeders, but also growers, feedlots and processors, as the improvement is in most traits affecting profit along the supply chain. Breeders benefit from improvements in growth, fertility and calving ease, growers and feedlots feeders from extra growth and processors from the higher rates of carcass compliance.

Genetic change is measured as the change in average index value, in dollar units, and indicates an improvement in the profitability of the beef supply chain. The rate of change is on the increase in both the northern and southern cattle regions.

Dr Banks is confident that the rate can be doubled again through a combination of more focused selection and the use of the new improved genetic evaluation procedures that incorporate genomics. Most role players in the beef industry would agree that single-trait selection is dangerous as it tends to ignore some of the most important traits.

The most quoted example is selection for weight and its negative effect on calving ease and calf survival. The selection index system is the best way to balance selection across all traits of importance including traits related to fertility, calving ease, carcass excellence as well as growth.

Role of selection indexes

Arguments remain as to what the correct balance of traits is. To get the balance right for each production system and market target, many breed societies have developed a number of selection indexes. In broad terms, selection indexes will be reasonably correlat-

ed within a breed, reflecting that beef value chain profit comes from fertility, product sales and ideally reducing the costs associated with production.

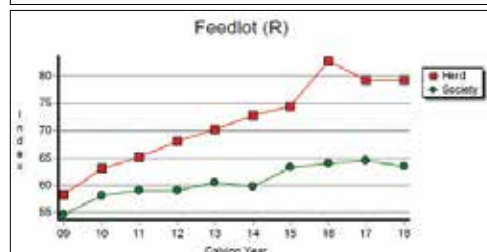
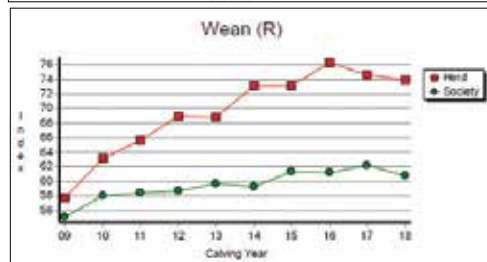
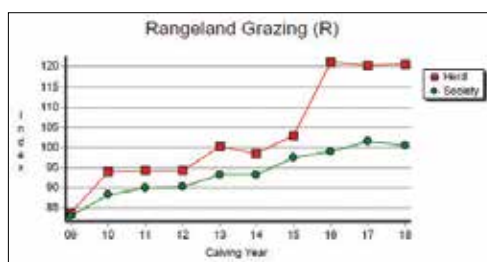
Having worked for many years in the development and promotion of selection indexes, Dr Banks has the firm belief that these indexes do indicate more profit, as they address most of the variables that influence profit. They are simply and technically the best way to optimise genetic improvement for the combination of multiple traits contributing to profit.

In the 2000 to 2005 period genetic progress in the northern Australian breeds improved profit per cow by AU\$0.59 per year and in the south AU\$2.36 per year, and in the five-year period from 2012 to 2017 the rate of progress almost doubled to AU\$1.10 per year (north) and AU\$4 per year (south) – also representing the economic value of improved genetics.

This and related projects as well as single-step Breedplan analysis are helping deliver the knowledge and tools to make rapid genetic progress in fertility. Single-step analysis is the most up-to-date method of incorporating DNA marker information into the Breedplan analysis, in conjunction with the more traditional phenotypic measures. Having a diverse reference population which has been genotyped and measured for phenotypic records is pivotal for this analysis. Those producers who are recording phenotypic measurements need to gain recognition and be supported, because without their data, the genetic analysis suffers significantly.

Improvement in the Breedplan selection indexes improve most traits that affect profit, but as the industry has many individual enterprises, the application of indexes varies and must be used in conjunction with sound management and nutritional programmes.

Namibian Brahman at the forefront with selection indexes

Namibian Brahman are at the forefront in the implementation of selection indexes. The first extensive rangeland grazing index was developed about ten years ago – also the first Brahman selection index worldwide. This index took into consideration Namibian production environments and costs from study group data for a 30-month-old ox with a carcass weight of 240 kg for marketing to the EU market. Different emphasis was placed on individual EBVs such as growth, fertility and lower mature cow weight. Two additional Brahman selection indexes were added in the past five years, namely the weaner index (for weaner production) and the feedlot index (for optimal feedlot performance).

The graphs reflect the increase in profitability for the different selection indexes of a typical stud herd compared to the Namibian national Brahman herd. The units indicated in the vertical index axis are in rand/Namibian dollar.

Currently most indexes do not include feed efficiency EBVs, which is in the process of development as this genetic trait is going to be more important in the future. This is the reason why Namibian Brahman breeders have already tested over 549 bull calves for net-feed-intake (NFI) at the GenTecSol test station near Hochfeld. Together with Southern African NFI data, EBVs for this inheritable trait are expected within the coming months for the Southern African Brahman.

Since 1971

FARM ST. BLAIZE

Manso Brahman & Sussex

Since 1983

12 October 2018

11:00 on Farm St. Blaize, Gobabis

23rd Bull Sale

20 Brahman Bulls

15 Sussex Bulls

Your satisfaction

guaranteed:

- QUALITY BREEDING
- PERFORMANCE TESTING
- SELLERS' INTEGRITY
- UNIQUE CATALOGUE

Setting the Standard for Brahman & Sussex breeding in Namibia

Cobus van der Merwe
081 272 3540
stblaize@iway.na

Auctioneer:
Alex McDonald
081 128 6821

Karoo-Ochse Gobabis
(062) 56 2429
081 284 6370

Netto-voerinname 'n kragtige hulpmiddel vir genetiese vordering

Die feit dat voer en beskikbare weiding 'n groot uitgawe in beesboerdery is en in voerkrale tot meer as 70% van die koste beloop, dui op die noodsaaklikheid om voerdoeltreffendheid te verbeter.

Dr Dan Shike van die Universiteit van Illinois sê voerdoeltreffendheid word al die afgelope meer as veertig jaar nagevors, maar dat die veranderende dinamiek in landbou indringender navorsing tot gevolg gehad het. "Ons dink hier aan 'n kombinasie van minder beskikbare grond vir voergewas-verbouing, 'n groeiende stygende wêreldbevolking, hoër insetkoste vir produsente (brandstof, vervoer en kunsmis) en stygende voerkoste. Dit het 'n dringende behoefte laat ontstaan vir die verbetering van voerdoeltreffendheid." Hy het daarop gewys dat 'n verbetering van sowat 10% in voerdoeltreffendheid die wêreld jaarliks US\$1,2 miljard sal spaar (Weaber, 2011).

Volgens dr Dan het 'n verbetering van 1% in voerdoeltreffendheid dieselfde ekonomiese impak as verhoogde daaglikse gewigstoename van 3%. Hy waarsku egter dat voeromsetverhouding (daaglikse gewigstoename) nie 'n goeie maatstaf vir seleksie is nie omdat dit korreleer met naspeense gewig, geboortegewig en volwasse koeigewig. Die gevaar hiervan is 'n verhoogde genetiese waarskynlikheid vir groei – hoër koeigewigte en hoër voerkoste in 'n koeikudde. Voyeromsetverhouding kan wel 'n hulpmiddel vir voerkrale wees om prestasie te meet.

"Waarvoor ons moet selekteer, is netto-voerinname – dit wat die Growsafe-stelsel meet. Toetsresultate, wat die verskil tussen werklike inname en groei toon, help om daardie genetiese te identifiseer wat die beste op die minste kos groei. Indien dit negatief korreleer (laer inname vir hoër groei), is dit goed. Netto-voerinname staan onafhanklik van groei en volwasse gewig. Dit is gekoppel aan biologies relevante eienskappe vir voerdoeltreffendheid waaronder verteerbaarheid, hitteproduksie en die omskakeling van proteïene."

Brahmane geniet voerdoeltreffende voordeel

'n Groot voordeel van Brahmane en Brahman-kruisings is hul doeltreffendheid om voer in vleis om te sit – 'n belangrike ekonomiese produksie-eienskap wat binnekort in teelwaardes vir die seleksie van netto-voerinname geïntegreer sal word as deel van die vleisbees-genomikaprojek. Die eerste bevindinge van die Growsafe-stelsel by die Hochfeld-toetsstasie toon dat party diere van 'n hele paar rasse wat reeds hier getoets is dubbel soveel voer moes vreet vir 'n gewigstoename van 1 kg as ander meer doeltreffende diere. Die beduidende verskille maak seleksie vir netto-voerinname dus des te meer belangrik vir die toekoms.

Dr Dan wys daarop dat genetiese vordering in die pluimveebedryf verhoogde voerdoeltreffendheid van 250% sedert 1957 tot gevolg gehad het. Hierteenoor het die vleisbedryf bitter min verbetering die meer as afgelope dertig jaar getoon. "Ongelukkig sal voerdoeltreffendheid by beeste nooit so goed soos by enkelmaagdiere (pluimvee) wees nie. Herkouers het 'n hoër veseldieet en weens fermentasie in die rumen gaan energie verlore in die vorm van metaangas. Vanweë hul groter bouvorm het beeste ook 'n hoër onderhoudsbehoefte – meer as 50% van voerinname."

Dit maak egter die seleksie vir voerdoeltreffendheid nie minder belangrik nie. "Ons moet daardie individuele meerderwaardige beeste identifiseer wat op die minste voer die beste groei. Ons sal ook die voerdoeltreffendheid van hoër energie- (bulle) en laer energie-ruvoerdiete (koeie) moet meet vir die seleksie van reproduksie, produksie en langlewendheid in 'n koeikudde."

BRAMAREIN
Brahman Stud

LICHTENSTEIN
Simmentaler Stud

Bianca Luesse
081 149 2394 | panorama@afol.com.na

Gehard – veldbulttoets geslaag – beter genetiese

Woekerbulle vir groter wins

Ryno&JaneenvanderMerwe
Tel: +264 62 571 708
Sel: +264 81 129 1315
rynovdm@iway.na

WIL09-247

*Eerste nageslag van WIL 09-247 (POWER)
op aanbod by die*

Nasionale Brahman Veiling
24 Oktober 2018

11:00, Agra/Bank Windhoek Ring, Windhoek

Estimation of genetic parameters for Namibian Brahman beef cattle

Heritability estimates were low to moderate ranging from 0.05 - 0.39 and 0.21 - 0.26 for type and production traits respectively while the genetic correlations between type traits vary from non-existent to high (0 - 0.92). These were among the findings in a study of the University of the Free State on data recorded for 35 685 Namibian Brahman cattle from 1990 to 2012.

Different inspectors of the Namibian Brahman Breeders Society were used. Seventeen visually scored type traits were evaluated, namely sheath form, sheath opening, navel form, scrotum, udder, body condition, size, sex character, capacity, front legs, rear legs, head, forequarter, middle, hindquarter, temperament and appearance and five production traits (birth,

weaning, yearly, final and mature cow weight) – all with full pedigree records – were analysed to assess the feasibility of including type traits in the routine breeding value analyses of Namibian Brahman beef cattle.

The effect of inspectors varied significantly, necessitating their inclusion in any model used for prediction or selection purposes. Significant genetic correlations between type and production traits ranged from 0.15 - 0.61 and should thus be considered for inclusion to insure maximum results and avoid counterproductive selection responses due to antagonistic correlations. The type and production traits exhibited both variability and heritability, indicating that response to selection could be achieved to im-

prove and maintain desired types.

Further analyses of economically important reproduction traits combined with type and production traits should be performed to establish the possibility of combining type traits in routine analyses to improve accurate identification of superior Namibian Brahman cattle.

More scientific approach

Brahman beef cattle have traditionally been selected using a classification system that relied on differences of subjectively assessed traits with the belief that these traits are either an important part of production or are related to qualitative or quantitative traits of economic importance. The indiscriminate culling of animals on these traits might have a negative and detrimental effect on the traits of economic importance. The Namibian Brahman Breeders Society has tried to implement a more scientific approach by assigning categories from one to nine for each trait.

It is believed among beef cattle breeders that type traits are an indication of performance and reproduction (Gutiérrez & Goyache, 2002). Selection for animals with higher visual scores may promote an increase in mature female weight (Regatieri et al., 2011). Phenotypic studies (Forabosco et al., 2004) on the relationships between 22 type traits and production of another cattle breed showed muscu-

90

Keurdata-studie word voortgesit

Die Namibiese Brahman Telersgenootskap het die afgelope twee jaar keurdata van alle Namibiese Brahmane sedert 1990 wetenskaplik laat ontleed in samewerking met dr Mike Fair en prof Frikkie Nester van die Universiteit van die Vrystaat. Die doelwit daarvan is om uiteindelik uit die resultate te bepaal of hierdie data by bestaande seleksie-maatstawwe ingelyf kan word om meerderwaardige genetica doeltreffender te identifiseer. Die studie word voortgesit met keurdata tot 2018. Tot dusver is talle korrelasies en oorerflikheidseienskappe ondersoek waaroor in bygaande artikel verslag gedoen word. Die twee dierekundiges het ook 'n aanbieding gelewer oor die projek by vanjaar se wêreldkonferensie oor genetica en veeproduksie in Nieu-Seeland. Van die belangrikste praktiese bevindinge was dat die naelvelvorm van vroulike diere sterk korreleer (0.74) met die skedevorm van bulle in hul nageslag.

Hagen & Birgit Eggert, Otavi

Tel: +264 67 234 465 • Sel: 081 127 9005
hagen@omatjete.com

10 Bulls and 10 Females on offer at

Northern Select Sale

2 NOV 2018

Agra Auction Pens
Otjiwarongo

Harrobi 15-0045ERP

Okapanda Brahman

Gabriel U Mbapaha

PO Box 26709 Windhoek

Cell: 081 128 5444 • 081 122 6726

Mbapaha Farming, Okamatapati District

Gabriel U Mbapaha

Okapanda Brahman are hardy and fertile with abundant milk for extensive beef production, that is why they achieve tremendously in the show rings:

Quality Sells Itself

Grootfontein Show 2017

Okapanda Dos Santos GB 09-333 was the winner of the Senior Brahman bulls and the overall Brahman Champion Bull at the Grootfontein Show 2017.

Okapanda SBB Prosper delivered a bull calf and subsequently in 2017 she gave birth to twins - a bull and heifer calf (top right). Okapanda SBB Prosper achieved first place in her class at the Grootfontein Show 2017.

This Bull DB11-295, was purchased at the National Brahman Auction 2016 and he sired beautiful offspring. It should be mentioned that DB11-295 is the sire of the twins (as shown on the left).

Okapanda GUM 01-16 also scored first in his class at Grootfontein Show 2017.

Okapanda GUM 07-17 achieved tremendously well as it was placed no. 1 in his class.

The quality of the beef production is evident in this photo.

All the bull calves that were placed no 1 at the Grootfontein Show 2017 are the offspring of Dos Santos. Dos Santos is looking for a new home (on offer for sale).

Bulls are available throughout the year from the farm Okapanda

Estimation of genetic parameters for Namibian Brahman beef cattle

88 larity traits to be related to longevity ($P < 0.01$). Increased longevity could result in higher lifetime production. Genetic (co)variances and resultant ratios [heritage (h^2) and correlations (r)] for type traits are limited in beef cattle. Other studies concluded that small-framed cows with large body capacities have a shorter calving interval and age at first calving. Functional and type traits as well as their relationship with production, profitability and early predictor of longevity traits are well known and documented for the dairy cattle industry (Gengler et al., 1999; Veselá et al., 2005; Du Toit et al., 2012) but are a novelty in the beef industry (Gutiérrez & Goyache, 2002).

The construction of an appropriate breeding plan requires knowledge of genetic parameters and relationships between traits of economic importance. The aim of this study was to estimate genetic parameters for type and production traits of the Brahman beef cattle breed in Namibia as a precursor to combining these traits in further studies with economically important production and reproduction traits.

The full pedigree, date of birth, sex and age at inspection as well as the breeder and inspector were recorded. Data were edited to exclude contemporary groups with less than five animals and only one sire.

Conclusion

All type and production traits were variable and heritable indicating that selection response in these traits is possible. Further analyses of economically important reproduction traits combined with type and production traits should be performed to establish the possibility of combining type traits in routine analyses to improve accurate identification of superior animals for Namibian Brahman cattle. (www.wcgalp.org)

The value of a good bull in commercial herds

The value of bulls in commercial herds goes beyond the “relative” value typically ascribed to them in market pricing, Texas A&M AgriLife Extension Service livestock specialist Dr Joe Paschal said.

“In publications referencing cattle values for commercial producers as well as reports from beef breed associations, the value of a bull is often given as equivalent to the average value of five weaned calves. This has been a long-held comparison for determining the value of a bull, but it really does not take into account all aspects of what bulls provide to the herd.” Paschal added that the ratio of one bull to five weaned calves resulted from a relative equivalency identified as market prices fluctuated over the past several years.

“At least up until around 2010 producers paid less than 50% of the value of those five calves on a bull. Then, from 2011 until 2015, producers began to pay more, including up to 100% of the value of five calves in 2013. Then, in 2015, producers paid up to 150% of the value of five calves for one bull. When calf prices dropped in 2016, the ratio dropped back to about 115% – closer to the average value of the five calves.”

However, this ratio does not fully reflect the additional value bulls supply to the herd, Paschal said. “Bulls supply the genetics for the next generation of replacement females in most commercial herds except those strictly using terminal crossing. It should be remembered that bulls are more than just ‘cow fresheners’ as my former colleague, Dr Rick Machen, retired AgriLife Extension livestock specialist in Uvalde (Texas), was fond of saying. As such, their value goes beyond the market price for five head of calves.”

Paschal said if a bull is used for three years and the producer does not introduce any outside female replacements into the herd, that bull will then be responsible for up to 87% of the cow herd’s genes. “A lot of products and equipment are touted as being the best investment a cattle producer can make, but a good bull is the only thing that can really match that description. If you maintain a closed herd, the genes entering the cow herd will come completely from the bulls you select, and that is a huge contribution – for better or worse – to the herd’s overall genetic makeup. When you look at it from that perspective, you realise just how valuable a good bull is to a commercial cow herd.” (www.feedstuffs.com)

“Kwaliteit van geslag tot geslag.”

ETOBRA BRAHMAN

PS Gouws
 Sel (+264) 81 299 7191
 E-pos: ptr.gouws@gmail.com
 Plaas Nimmerrus 443
 Posbus 168, Outjo

ERP 11-0047
The latest addition to Etohra

August 2018 Namibian Brahman BREEDPLAN EBVS												
	Birth	200 Day	400 Day	600 Day	Mat Cow	Scrot.	Carcase	E.M.A	Rib	Rump	IMF	Docility
ERP 11-0047	+3.7	+34	+37	+44	+42	+1.1	+21	+0.8	+0.9	+1.1	+0.1	+5.3
Accuracy	93%	89%	89%	89%	78%	73%	76%	60%	72%	71%	64%	64%
Breed Ave. (2016)	+1.5	+15	+24	+30	+31	+0.7	+17	+0.3	+0.1	+0.1	+0.0	+0.9

MORE THAN JUST A BULL
IT'S AN INVESTMENT INTO YOUR HERD

”

WE AT KUPFERBERG BRAHMANS BELIEVE THAT THE ART OF BREEDING CATTLE IS ACCOMPLISHED WITH A GOOD MIX OF GENETICS, TECHNOLOGY AND PASSION FOR BRAHMANS.

WE CAREFULLY SELECT OUR STUD BULLS TO OFFER YOU SUSTAINABLE QUALITY THROUGHOUT THE YEARS.

BREEDING THE TRUE AFRICAN BRAHMAN

KUPFERBERG BRAHMANS

WE PROUDLY ANNOUNCE THAT THE OFFSPRING
OF WIL 09-247 IS FINALLY ON OFFER!!!

VISIT OUR FACEBOOK PAGE FOR PHOTOS, DATES
AND MORE INFO.

Contact Us

Farm Kupferberg, Otavi Valley

+264 81 124 3073
+264 67 231132

kubrahmans@icloud.com

facebook.com/kupferberg.brahmans

Namibiese Brahman-raadslid spreek Afrika-kongres toe

“Die uniekheid van die Brahman en sy ewe unieke eienskappe bied tesame met die wetenskap en die jongste ontwikkelings in tegnologie ’n unieke geleentheid om dié ras na nog groter hoogtes te neem. Teen hierdie agtergrond en die feit dat die toekoms in genomika lê, sal ons nuwe teelddoelwitte moet stel en dit nastreef.”

Dit is die uitdaging wat Ryno van der Merwe, lid van die Namibiese Brahmanraad, einde Augustus as ’n genooide spreker by die Afrika Brahman-kongres in Parys, Suid-Afrika, aan medetelers op die vasteland voorgehou het. “Dit is van kardinale belang dat ons deelneem aan genomiese metings om produksie, reproduksie en vleiskwaliteit te verbeter. Berekenings van genomiese teelwaardes het deure vir ons oopgemaak en gaan ’n revolusie in die internasionale vleisbedryf tot gevolg hê. Ons moet hierdie tegnologie aangryp omdat dit gegrond is op akkurate data vir moeilik meetbare eienskappe soos vleiskwaliteit, voerdoeltreffendheid, reproduksie en aanpasbaarheid.”

In sy fokus op telers se verantwoordelikheid teenoor beesvleisprodusente het hy gewys op die noodsaaklikheid om bulle te teel wat in moeilike omstandighede hul werk kan doen, veertig koeie kan dek, nie intensiewe sorg nodig het nie en ’n doeltreffende nageslag sonder gebreke kan lewer. “Kommersiële produsente besef dat

Landbouleier Ryno van der Merwe, wat in sy hoedanigheid as ’n raadslid van die Brahman Telersgenootskap in Namibië einde Augustus op uitnodiging die Afrika Brahman-kongres in Parys, Suid-Afrika toegesprek het.

hulle hul genetica moet verbeter vir verhoogde kalfpersentasies, kuddevrugbaarheid en vleisproduksie (kg per ha) om winsgewender te produseer. Daarom soek hulle waarde vir hul geld wanneer hulle Brahman-genetica koop. Dit is dus ons telers se plig om genetica aan hulle te voorsien wat ’n positiewe impak het. Ons moet deurentyd die verwagtinge en behoeftes van die kommersiële produsent in ag neem.”

Ryno het gesê hy is opgewonde oor die toekoms van die Brahmanras, maar dan moet telers gebruik maak van die nuwe geleentheid. Terselfdertyd het hy medetelers tot verantwoording geroep oor hul verantwoordelikhede teenoor die ras. “Ons moet eerlik wees in die

aantekening van data om betroubare inligting oor nageslag, prestasies en teelwaardes te waarborg. Ons moet ons stoeteling krities ontleed. Verder moet ons ons fokus wegstuur van die doelwitte en prestasies na die ras.”

Dit het die Namibiese landbouleier gebring by die rol en funksie van ’n telersgenootskap – die belangrikste rolspeler in die vooruitgang van ’n ras. Lede se verantwoordelikheid is aktiewe betrokkenheid by genootskapsake en -geleenthede en om altyd in die belang van die ras op te tree.

Verder het Ryno aandag gegee aan stygende produksiekoste en markpryse wat onder druk is en winsgewendheid al moeiliker maak. “Ons sal moet kyk na doeltreffende bestuur, reproduksie, beplanning en rekordhouding in ons pogings om volhoubare produksie na te streef.”

Uitwendige faktore wat produksie beïnvloed, het Ryno geïdentifiseer as die huidige afwesigheid in ekonomiese groei, prysstygings oor ’n wye front, ’n hoër werkloosheidsyfer en die bestebare inkomste van verbruikers wat krimp. “Daarby ervaar ons nou politieke druk op grondhervorming wat onsekerheid bring. In hierdie ongunstige ekonomiese, politieke en produksie-omstandighede sal ons positief moet bly en kyk waar ons kan verbeter. Hoe vinniger ons aanpas, hoe beter is ons kans op oorlewing.”

Six countries participated in African Brahman Congress

Brahman breeders, officials and enthusiasts met at the African Brahman Congress, held at the Afridome in Parys, Free State from 28 August to 1 September 2018. For a week Brahmans were everywhere, being dis-

cussed, evaluated and admired.

The show started on the first congress day with the non-halter trained division, where about 148 animals were exhibited by 27 breeders. Grey and Red animals were exhibited separately. The halter trained show followed the next two days and around 425 animals were exhibited by 47 breeders representative of all provinces in the RSA.

Every day during lunch hour, attendees could listen to technical talks, presented by a host of experts in different but relevant fields. Opening and welcome messages were delivered by Adv De Waal Nigrini, who acted as the convener of the Congress, assisted by his appointed committee.

The ABC congress and national show were well attended by visitors and fellow Brahman breeders from neighbouring countries Namibia, Botswana, Zimbabwe and Zambia.

Keynote speakers at the gala dinner, attended by 275 people, were chief justice Mogoeng Mogoeng from the South African Constitutional Court and Ryno van der Merwe, council member from the Namibia Brahman Breed Society.

A highlight was the National Brahman auction, attended by about 360 people. The turnover was in excess of R2,5 million for 46 animals and 150 semen straws. The highest priced bull, HJW 13-263, was sold for R200 000 and went to Rudi Lemcke from Ghanzi, Botswana. This Red Brahman bull was also the breed champion in the non-halter trained division.

The highest priced bull, HJW 13-263, which was sold for R200 000 at the African Brahman Congress auction.

OUTJO GESAMENTLIKE **Produksieveiling sê BAIE DANKIE**

AAN ALLE BORGE, TELERS EN KOPERS vir jul ondersteuning tot die sukses van die 2018 veiling.

EBBI & HEIDE FISCHER

+264 62 549 082 • +264 81 127 0019 • fisch@afol.com.na
Farm Okongeama, Hochfeld, Namibia

LED BY SCIENCE ... DRIVEN BY FUNCTIONAL EFFICIENCY

Landbouweekblad /Breedplan
Southern African Awards 2015 & 2017

Extensive
Farming +
Performance
Testing since
1993

5-star completeness of performance awarded

Hochfeld Joint Production Auction
17 October 2018
farm Okongeama

Klein begin word groot gewin vir flukse Tsumeb-boer

Die Tsumeb-boer Louis du Plessis is 'n man met visie, planne en ongelooflike werkywer. "As jy in boerdery nie 'n langtermynplan het nie, moet jy boerdery eerder groot," meen hy. Wat hy in sy elf jaar as 'n voltydse boer in die Oshivelo-omgewing vermag het, is verstommend. Op sy plaas Skakel is 1 600 van 1 700 ha deur bosuitdunning omgeskep in bruikbare boerderygrond waar groente en gras geproduseer word en sewe spilpunte aangebring is. Verder is die helfte van sy

Louis en Laurika du Plessis se besigheidsnaam, Marpe Farming, is 'n juiste opsomming van hul lewenstaak. Die woord Marpe stam uit Hebreeus en beteken restaurasie of herstel. Presies dit was Louis se visie met die verboste plase wat hy in die laat jare negentig gekoop het.

ander plaas Burnell se 3 000 ha in dieselfde tydperk met 'n vliegtuig ontbos. Hier word ook groente geplant met drie klein verskuifbare spilpunte wat elk 2,5 ha bedien. Die bees- en wildboerdery (eksoties en vlaktelwild) word op beide plase, wat met 'n hoek teen mekaar grens, bedryf. Vleisverwerking is nog 'n boerderyvertakking. Dié voormalige gesondheidsinspekteur van die Tsumeb-munisipaliteit vertel sy boerdery-vertrekpunt was nie sonder drama nie. "n Man is mos trots as jy ná jare se swoeg en sweet uiteindelik die sleutels van jou eie plaas in die hand het en die trek begin." Die dag toe sy klein aanvangskoeikudde van sowat tagtig diere in beurte van tien op 'n geleende lorry aangery is Burnell toe en die heel eerste vrag sy neus deur die plaashek stoot, glip die lorry se traliehek oop en met die wegtrekslag val 'n koei af. "Nog erger – ek ry toe oor haar kop." Wat 'n begin van 'n nuwe era vir Louis! Christine Stoman het namens AgriForum saam met Christo van Zyl van Feedmaster 'n dag saam met Louis en sy vrou, Laurika, deurgebring en die voorreg van 'n aangrypende boerderyverhaal gesmaak. Lees hiernaas.

Deurmekaarbos (masharas) en sekelbos is volop in die Tsumeb-omgewing, maar nie op die plase van Louis du Plessis nie. Hy wikkel hulle en doen dit reeds vir 22 jaar, die helfte daarvan as voltydse boer.

Dit is nie al wat hy aanpak nie. Op sy saaigrond staan swartwortels en in sy skure – ook reeds betaalde aartappels en uie gereed vir laai vir die informele mark. Daarby het hy 'n kommersiële beesboerdery (Brahman- en Braunvleis-kruisings) en sy vreugde vind hy in die eksotiese wild wat die oop ruimtes op sy grond versier.

Louis het as 'n jong man reeds begin kudde bou en vir baie jare weiveld gehuur terwyl hy gesondheidsinspekteur by die Tsumeb Munisipaliteit was. In 1995 het hy die verdienste uit sy osse en sweiswerk gebruik om 'n deposito neer te sit op plaas Burnell. In 1997 het hy die plaas Skakel bygekoop. Sy aanvangsboerdery op Burnell was 80 koeie en kalwers. Daardie tyd was die bestokking een koei op 30 ha. Vandag is dit 'n gunstige 7 ha per koei, danksy intensiewe bosuitdunning. "Ek bestok nou meer én daar bly gras oor om te brand," sê hy. Beheerde brande vorm 'n integrale deel van sy weidingbestuursplan.

"Daar was net 'n ou huisie (vandag die gaste-pondokkie), 'n 35 x Massey Ferguson-trekker, 'n tweeskaarploeg en 'n rooi Isuzu-bakkie toe ek op Burnell begin boer het. Ek het daardie rooi bakkie opgerig soos ek tamboetdroppers, wat ek op die plaas vir wildwerende heinings goeos het, gelaai het." Tong in die kies voeg Laurika by: "Daardie eerste bakkie was 'n groot verleentheid vir ons dogters wanneer ons hulle by die skool af of opgelaai het. Hy het later 'n swart bak met 'n wit klap agter gehad."

Die ou huis en die tweeskaarploeg – simbole van 'n nederige begin wat deur harde werk en vasbyt tot groot sukses gelei het.

Die boustene vir sukses

Louis du Plessis se pa was streng en het hom jonk-jonk uit die nes geskop. Dit was die beste les wat sy pa hom kon geleer het om gedrewe sy visie tot uitvoering te bring. "Die harde pad sorg vir meer suksesstories as die gladde een," meen hy. "Ons kan maar gerus streng wees met ons kinders."

Van 'n pioniersbegin in 1996 totdat hy in 2007 permanent plaas toe is en die woonhuis in 2009 klaar gebou het tot vandag het baie swoeg en sweet in die grond gegaan.

"Ek het nog nooit iemand gesien wat so hard kan werk nie," vertel Laurika, Louis se vrou. "In die beginjare was hy alleen oor naweke, want ek en die kinders was met skool en sport

doenig." Louis vertel sy kragrekening was net 20 liter paraffien in sy eerste jaar op die plaas. Hy het net een klein lampie vir lig saans gehad. Die windpomp het water gestoot en in 'n 20 liter-verfdrom het hy badwater op die oop vuur warm gemaak.

Louis se gespook met sy tweeskaar-skottelploeg waarmee hy die eerste 15 tot 20 ha gras gevestig het, was om meer diere te kan aanhou. Akkerbou het later gevolg.

"Ons kan nie meer soos in die ou tyd boer nie. Ons is nou in 'n nuwe tyd wat nuwe planne verg. Ek boer met 'n klomp produkte. As die een se prys swak is, help die inkomste van die ander."

"n Mens kan vinniger met groente vorder as met beesboerdery. Die man wat vandag dink hy kan net uit beesboerdery lewe, maak 'n fout.

Hy boer agteruit en verarm."

Louis reken dit is in landsbelang dat almal indringerbosse die stryd moet aansê en 'n ferm hand op nasorg moet hou. Tot dan sal die wattertafel nie styg nie. Die boer wat ontbos, lewer 'n groter bydrae tot grondwateraanvulling as dié een wat geen bos uithaal nie. Hy self het 'n styging van 6 tot 8 meter in ondergrondse water op sy grond beleef.

"Die indringerbosse word benut vir braaihout en die fyn gemorsbos brand ons uit. Die dooie tamboetbome gebruik ek vir die maak van dropers." Louis voeg by dat hy nie kole brand nie. "Te veel groter bome bly in die slag en nasorg word nie noodwendig gedoen nie. Op party houtskoolplase sien ek hoe die klein bosse ná uitdunning weer 'n digte muur vorm. Dis sonde!"

Die Fettweide-gras wat in die turfpanne groei, is duidelik gewilder as die ander meerjarige grasse rondom. Die werkers versamel van die saad, ook van ander gesogte spesies, sodat voedsame gras gevestig kan word.

'n Klompie hardekoelbome bied skulking in 'n ontboste kamp. Louis du Plessis reken 'n mens moet hierdie bome fyn dophou omdat hulle ook maklik kan vervuil.

Bosuitdunning 'n leefwyse

As 'n deelydse boer het hy eers bruikbare materiaal soos droppers en pale gekap van geoeste hout. In 2004 het hy vliegtuigbespuiting laat doen. Daarna is die bos met 'n klein stootskrapeer platgestoot en gebrand. Hy brand wanneer die wind stil is, so teen vyf- of sesuur namiddae. Brandstroke word platgestoot en skoongemaak sodat elke kamp 'n brandbuffer het. Die gemorsbos brand weg, maar die sekelbos ontplof dan. Dit verg herhaling oor jare totdat 'n kamp werklik bosvry is en die gras welig staan.

Die patroon vir elke kamp werk sô: Stootskrapeer, brand, bosdoder, kap, herhaal. Vir lande wat hy wil sny en baal, gebruik hy 'n omslagploeg wat die sekelbos sowat 30 cm diep uitsny. Dit ontbloot die wortels. Hier-na kom die beitelploeg in om bloubuffel of gemengde grassaad te plant. Die resultaat is oop savannas met groot tamboties, appelblare, witgatte en makalanipalms. "As jy weiding wil aanplant, moet die sekelbos uit. My doelwit is om jaarliks gras op 100 tot 150 ha te sny en te baal. As jy nie ruvoer wil aanplant nie, spuit jy net bosdoder. Agterna sal jy dit nog so twee of drie keer moet doen om die probleem vir eers op te los."

Twee brandseisoene is nodig vir suksesvolle bosuitdunning, afhange van hoe die reën geval het, meen Louis. "Hoe meer reën, hoe meer kan jy brand, want dan het jy genoeg weiding beskikbaar. Teen die tyd dat ek twee keer gebrand het, is die veld al goed oop. Dan moet bosdoder nog net die hardnekkige sekelbos pak gee."

Die koste van bosuitdunning tot by gras

Oor sy bedryf wat in net meer as 'n dekade aansienlik uitgebrei het, sê hy dit verg baie logistiek en bestuur. "Dankie tog vir Jan van der Merwe, 'n destydse kollega by die Tsumeb-munisipaliteit wat my help. Dis omtrent 'n operasie, maar ek het dit mos gekies, én dit is lekker!"

Afknyppgeld van sy salaris en sweiswerk in sy vrye tyd het hom in staat gestel om grond te bekom. Hy gebruik herwonne materiaal soos ou ploë se skoffeltande, gedraaide vere en skrapeerlemme om van hekke en beddens tot patiostelle, diefwering en kersstaanders vir die kerkbaas te sweis. Vir sy een dogter se troukoek is 'n staander uit gedraaide vere gemaak. Nog 'n handige man ook.

Louis du Plessis beduie hoe brandbuffers om elke kamp gestoot word vir die doeltreffende bestuur van beheerde brande vir nog beter weiding. Hy glo ná twee keer se brand is die kampe so te sê oop en word nasorg met die hand of met bosdoders gedoen, na gelang van die behoefte. "Bosuitdunning is nooit klaar nie. 'n Mens moet jou hand op elke nuwe loot hou. Ek monitor elke kamp en kap of dien bosdoder toe soos wat die behoefte bepaal."

plant, is sowat N\$3 000 per ha. Vir elke 1,5 ton gras per ha verdien Louis sowat N\$3 000 en so dek hy sy uitgawes. "Dit is vir my meer lonend om gras te sny en te verkoop as om dit in kilogram beesvleis om te sit."

Louis voeg by dat party boere in die ou dae eerder nog 'n plaas sou bykoop weens die bosprobleem, maar hy glo dit is beter om jou eie plaas tot sy maksimum potensiaal te ontwikkel. "Ek sal veel eerder my plaas verbeter om 1 bees op 6 ha te kan dra, jaarliks gras te baal en saaggrond te besproei. Dit is makliker om die 1 700 ha op 'n plaas soos Skakel te verbeter en te bestuur as om grond by te huur."

Hy waarsku verder dat 'n mens 'n skerp oog op die harde kole en rosyntjebosse moet hou, want waar hulle vatkans kry, verdig hulle. "Vandat ek begin ontbos het, het ek minder beesverliese weens mambas. Vroeër is tussen vyf en tien beeste jaarliks doodgebyt, maar omdat hul habitat nou versteur is, het hulle weggetrek."

Sy grasaanplantings doen hy met verskillende grasse se saad: bosluis, bloubuffel, borseltjie, vingerhoed of fynsaad-Kuruman, gemeng met bloubuffel. Die lekker, vreetbare Fettweide, wat natuurlik in die turfpanne opkom, oes die vroulike werkers per hand sodat ander panne gesaai kan word vir 'n hoër opbrengs. Hulle oes ook saad van ander goeie grasspesies. "Ons meng die saad, spuit dit met miërgif, droog en bewaar dit in sakke vir saaityd. 'n Mens moet die gesogte graspolle bevorder, want wanneer 'n stootskrapeer inkom, verloor jy polgras." In Louis se skuur staan 30 000 grasbale wat hy teen miere beskerm. Die kleiner miershope word platgestoot, maar die ander word gelos, want die jaarlikse amajova-oes is gesogte kos vir almal op die plaas.

Louis glo 'n mens moet op tien bene staan en woeker vir 'n inkomste uit elke been. "Ek doen iets van alles. Dit help. Ons kyk mos deesdae by inkomstetjies van N\$10 verby, maar daar is mos 'n spreekwoord wat sê vir 'n man wat 'n sent nie waardeer nie, is 'n miljoen niks werd nie."

Nog tyd vir tuinbou ook

Aanvanklik was dit 'n suksesvolle waatlemoenoes wat Louis lus gemaak het vir plant. Hy het toe op sy plaas Burnell drie klein verskuifbare spilpunte opgesit om elke 2,5 ha onder botterskorsies, beet en pampoen te bedien. Op Louis se plaas Skakel bedien sewe groter spilpunte gewasse soos mielies, aartappels, uie en swartwortels. Die swart leemgrond is plek-plek geneig tot turfpanne of kalkhoogtetjies. Die besproeiingsnorm hier is honderd kubieke water per uur uit twee boorgate 80 meter van mekaar en hulle beïnvloed mekaar glad nie.

Sy indrukwekkende skure op Skakel staan gepak van grasbale, aartappels en uie. Kort-kort lui die telefoon soos voornemende kopers uit die noorde nog voorraad wil aankoop. Vir almal is die antwoord: "Jammer, die groente-oes is uitverkoop, probeer volgende jaar weer." Een van Louis se kliënte het hom gesmeek om tog net nie op te hou produseer nie, want sy plaas is gerieflik naby Owamboland en die kleinhandelaars trek voordeel daaruit. Die grootste gros van sy aartappels en uie gaan Angola toe.

Die groentegeld is 'n handige inkomste. Vir veiligheid word die geld deurlopend inbetaal sodat kontant nie op die plaas gehou word nie. Met vandag se tegnologiese is dit maklik om 'n inbetaalstrokie deur te stuur vir die laai van aankope.

Klein begin word groot gewin

95

Die kommersiële beesboerdery

Brahman en Braunvieh word om die beurt gekruis. Louis konsentreer op hoofsaaklik osproduksie en bemark deur Meat Royal of verwerk self die vleis. Uit die staanspoor gebruik hy Feedmaster-produkte. In die najaar is dit Droëveldkonsentraat wat hy om die helfte met sout meng. As die jaar werklik moeilik is, voeg hy ureum by. In die groen tyd meng hy die P12-fosfaatprodukt om die helfte met sout. Omdat sy mielies vanjaar deur die fusariumswam getref is, gebruik hy die pitte nadat dit deeglik gesif is om sy slagbeeste lekker vet te maak. Hy het 'n stoor vol mieliepitte en nooi ander boere om te kom koop teen N\$2 per kg. Daar staan vyf ton wat met ander voer gemeng kan word. Hy meng 600 kg gesifte pitte met 400 kg onbesmette pitte en voeg twee sakke HPK 30 van Feedmaster by vir 'n afrondrantsoen. Die beeste kry dié voer vir twee tot drie maande en word dan geslag. Christo van Zyl, Feedmaster se tegniese adviseur in die noorde, voeg by dat sulke beeste nie kan teruggaan veld toe nie, want hul pense het die hoë styseliname gewoon geraak. Dit bemoeilik veselhantering. Die pitte kan ook met *chop* of oliekoek gemeng word.

Eksotiese wild

Louis se denke rondom sy swartwitpense, bastergemsbokke, lechwes en njalas was ook 'n lang plan. "Oor tien jaar sal ons weet, maar ek dink dit is steeds 'n goeie belegging, al

Louis du Plessis se Brahman- en Braunvieh-kruisings gedy op die oop grasvlaktes. Bemarking word plaaslik gedoen of die vleis word self in allerlei produkte verwerk.

die pryse. My vier wildkampe is 100 ha elk, lekker oop ontbos. Die plan is om die helfte van die kampe se gras te baal en verkoop. Die res los ek vir die wild. Die gesnyde gedeelte se gras is dan gestimuleer om weer uit te loop en so wen ek nog twee maande se groen weiding. Intussen het ek klein maroelaboompies wat grootgemaak word met die doel om hulle in groepies in die wildkampe te vestig – skaduwee vir die diere en kos vir die wild."

Die swartwitpense kry Feedmaster se wildkorrels in 14 oopgesnyde bakkiebuitebande. Elke dier, behalwe die klein kalwers, behoort 3% van hul liggaamsmassa te vreet. Die troppe bestaan uit die indrukwekkende bul met 'n

horinglengte van 46 duim en sy 11 verse met 5 kalwers. Nog 7 kalwers word teen Desember verwag. Vir horings van 45 duim en groter kan 'n inkomste van N\$60 000 tot N\$70 000 dollar verdien word.

Die eksotiese diere word gewoon gemaak aan die bakkie en mense. Sou dit nodig wees om die wild te verskuif na 'n ander kamp of 'n plaas, kan hulle uit die bakkie verdoof en opgelaai word. So word die koste van 'n helikopter vermy.

Die bastergemsbokke is tuis in 'n wildkamp langsaan. Die plan is om al die bulle na 'n groot wildkamp vir die jagmark uit te skuif. "n Mens moet 'n jagter 'n klompie bokke aanbied om uit te kies, so moet jy sy *mind vat*," meen Louis.

Sy som vir sy swartwitpense se kamp werk só: "As ek tien kalwers teen N\$35 000 elk verkoop en die gebaalde hooi op die 50 ha teen N\$150 000, kan ek N\$500 000 uit die 100 ha verdien. Die tyd sal leer. Ek maak die som kort, maar ons moet groot dink. Hoe gaan jy andersins 'n inkomste van 'n half miljoen uit 100 ha kry?"

Al val die wildpryse, sal hy steeds vleis en vreugde uit sy eksotiese wild kry. "Daar's niks so lekker soos kuier tussen die wild nie. Ek skakel af en geniet dit."

Die lechwes deel hul wildkamp met 'n jong koe-doebul en sy verse. Hulle sal eersdaags geskuif moet word sodat hul kamp ontbos kan word. Gewone spesies soos elande, waterbokke, sebras, bouwildebeeste en njalas is daar ook.

'n Statige bastergemsbokbul, bestem vir die jagtersmark.

Met sy eksotiese wild (swartwitpense, bastergemsbokke, lechwes en njalas) het Louis du Plessis 'n berekende risiko geloop wat hy hoop mettertyd vrugte sal afwerp. Intussen is hulle 'n bron van groot vreugde vir die Du Plessis-gesin.

Frans Makonde (links), wat toesien dat Feedmaster se Wildkorrels teen 3% van volwasse liggaamsmassa vir die eksotiese wild gevoer word – aanvullend tot veldkos vir 'n doeltreffende dieet om reproduksie te bevorder.

Arbeidsake loop vlot

Op die twee plase werk sowat 15 permanente werkers en in oestyd kom sowat 80 kontrakwerkers by. Louis se regterhand, Jan van der Merwe, woon op die plaas Skakel, waar hulle die groot landerye meestal self met implemente bewerk.

Hoe meer werk jy self doen, hoe goedkoper is dit, is Louis se leuse. Daarby glo hy aan goeie samewerking met sy werkers, want dit bepaal die produksiepeil en -tempo wat hy verwag. Hy stel billike, haalbare doelwitte en verwag dat dit so gedoen word. Elkeen van die pligte het hy al self gedoen en hy het begrip vir die aard daarvan.

Plaaswerkers werk bedags 8,5 ure en Saterdag in die voormiddag. Elke maandeinde kry hulle 'n naweek af. Hy volg 'n streng beleid van geen tabak, geen skuld en geen lugtyd. "Dit is vir my belangrik dat hulle leer om hul geld self te bestuur.

"Om gesond te wees en te kan werk, is 'n voorreg. 'n Mens moet dit net wil doen. Dawid Botha sê altyd geld lê op die grond; 'n mens moet net buk en dit optel. So moet ons elkeen ons geleentheid benut."

Hy het vasgebyt en vandag het hy nie een sent skuld nie.

"My beplanning is al hoekagedoen wanneer ek 05:00 soggens opstaan. Ons werk meestal almal saam aan een projek op 'n slag, want dan is die toesig en beheer beter. Ek kry 50% beter produksie as almal saamwerkeerderas om hieren daar 'n man of twee in drie verskillende rigtings te stuur."

Louis werk saam en sy leierskap is motiverend. "Geleentheid vir hands-on opleiding is volopen

met gesonde druk en 'n kompetisiegees gaan ons saam vorentoe. Dis hoekom ek glo ek in die kort tydjie so baie kon vermag," meen hy.

Wat lê nog voor?

Louis se slaghuys op Burnell was aanvanklik 'n Saterdag-joppie, soos hy dit noem. Vleisverwerking en waardetoevoeging word egter toenemend belangrik in die huidige moeilike ekonomiese tye, sê hy. Uitbreidings soos rookgeriewe en die maak van polonies en salami sal eersdaags sy huidige produkteeriks van biltong, droëwors, *chilli bites*, chilli-krumsels asook braaiwors, maalvleis en steak aanvul.

Hy gebruik kunsderms vir sy worsprodukte behalwe vir die braaiwors. Net goeie gehalte vleis word deur die *chilli bite*-masjien gesit. "Vir rumpsteak kry 'n mens miskien N\$140 per kg, maar as jy van dieselfde vleis *chilli bites* maak, kry jy N\$300 per kg. Ons dink te klein."

Sy slaghuys is al een maal vergroot en verbouings vir die rookkamer volg in die afsienbare toekoms. "Ek berei my voor vir uitgebreide vleisbemarking; dit is plan B as die beesbedryf nog meer agteruitgaan. Dan kan ek meer van my eie vet beste verwerken verkoop om bykomende waarde van tussen N\$70 en N\$85 per kg toe te voeg."

Louis gebruik nie vleisbalies soos dit die gebruik is nie. Hy het by die brouery swart draughtbalies gekoop en bo oopgesny. Die resultaat is 'n drom met twee handvatsels wat met vlek-vrye staal uitgevoer is en 'n inhoudsmaat van presies 50 kg vleis het. Dit maak die berekening van resepte makliker.

Dié vrolike lentepaadjie lei na twee sirkels in die tuin waarin die spore en name van mense en diere in sement verewig is. Daar is die name van die Du Plessis-gesin, eksotiese wildsbokke en sowaar ook dié van 'n veedier.

Meer van 'n nagmerrie is die rekenaar wat hy nog beter moet baarsaak. "Trekker ry is enige dag beter. Ek betaal vir hulp met die finansies en Laurika help met die administrasie."

Always In touch
Anywhere, Anytime

Farmers / Lodges are familiar with bad reception ...
We have the solution!
HCC's Cell Phone Repeater!

A very reliable product that has been sold for the last 8 years. Our solution is cost-effective, has no hidden costs and is easy to install and upgrade. Cell Phone Repeater boasts an excellent track record, is compatible with all cell phones, supports multiple phones and internet usage. We promise a 2 week money back guarantee if the unit does not work.

Prices as from October 2017:

AT800	N\$6 750 (incl VAT)
AT6200 3G	N\$9 500 (incl VAT)

HCC
Horizon Commercial Capital (Pty) Ltd

Unit 24, Hyper Motor City
Maxwell Street
Southern Industrial

Contact: Windhoek Office: 061 304 052
Gildo Slinger 081 453 6046 • gildo@netfin.info
John Rabie 081 127 8659 • john@netfin.info

NAMIBIA
NMI
MACHINE TOOLS cc

Authorised distributors for:

IR Ingersoll Rand Industrial Air Technology
MONTABERT Forcible Power - All
DOOSAN Portable Power - All
DETROIT AIR

ALSO SUPPLIERS OF: Air Fittings, Air Accessories, Air Pressure Switches and Air Gauges, etc.

SALES OF: Ingersoll Rand, Doosan and Detroit Air Compressors • Electrical Piston and Screw Compressors, Diesel Driven Compressors (Low to High Pressure) • Pneumatic Tools • Pneumatic Diaphragm Pumps • Pavement Breakers • Compressor Oils • Monabert Hammers

After Sales Services and Parts on all these Brands

PLUS: Air vessel testing (Ultra sonic & Pressure)

HIRE OF: Diesel Air Compressors & Pavement Breakers • Plate Compactors

Tel: +264 61 263305 • Fax: +264 61 263581 • e-mail: nmt@mweb.com.na
Visit us at 27 Newcastle Street Unit 2, Northern Industria, Windhoek

SKOU- EN PRESTASIE-PRODUKTE VIR KLEINVEE

Feedmaster
Your Quality Solution

Tel: +264 61 290 1300
Fax: +264 61 290 1313
info@feedmaster.com.na
www.feedmaster.com.na

Tyd vir asem skep ná terugslag

“Ek kom nou eers weer by ná ’n strawwe siekte van sewe jaar. Louis moes sonder my klaarkom, want ek was driekwart van die dag in die bed. Ek sê altyd hy het grys hare, maar nie lui hare nie,” sê Laurika van haar man.

Sy is vir ’n virussiekte behandel, maar dit blyk toe dat dit beroerte van die rugmurg was wat haar senuweestelsel aangetas het. Laurika moes haar boekhou-onderneming op Tsumeb prysgee en kom laaglê op die plaas. Tans ondergaan sy frekwensie-behandeling in die Kaap. Sy het ’n tweede kans en haar lewe teruggekry en is reeds soveel beter nadat sy begin regmaak het om te “groet”.

“Nou moet ek weer my plek vind,” vertel Laurika, ma van twee getroude dogters, Marónel, ’n prokureur op Tsumeb, wat saam met Brian Sowden en hul seun, Aiden (2) op die dorp woon, en Isabel, ’n adminis-

Die familieslagte van die Du Plessis's is saam opgeteken in die vorm van ’n fotohoekie in die eetkamer.

tratieve beampte by die myn op Tsumeb, wat saam met haar man, Zak Oosthuizen, en hul dogter, Zané (4) op Grootfontein woon. Die skoonseuns is soos eie seuns en gelukkig is die kleinkinders naby vir gereelde bederf deur ouma en oupa.

Watter veranderinge vind plaas in die grootpens of rumen van diere wat gevoer word?

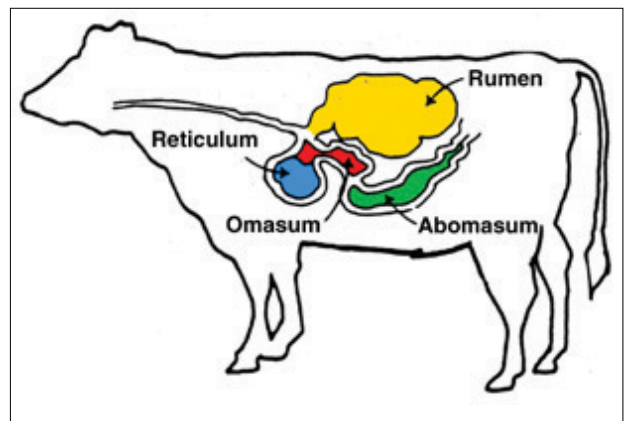
Bulle en ramme word vir die mark voorberei deur die beste genetiese materiaal te selekteer en met aanvullende voeding te help om optimaal te ontwikkel en uit te groei.

Herkouers (bokke, skape en beeste) is aangepas om gras- en blaarweiding in vleis of proteïen om te skakel. Die werklike vertering van plantmateriaal in die grootpens of rumen word deur baie klein of mikro-organismes gedoen. Daar is verskillende groepe mikro-organismes wat elkeen ’n baie spesifieke funksie het. Elk van die mikrobies kom in spesifieke hoeveelhede voor wat bepaal word deur die dier se dieet – wei diere in die veld, word hulle gevoer en wat word die diere gevoer? Mikrobies is lewende organismes wat aantel of vermeerder na gelang van die dier se dieet. Onder veldtoestande is die grootste groep mikrobies in die grootpens die *grasverteeders*. Een van die ander groepe, die *energieverteeders*, het min werk solank diere in die veld loop omdat droë weiding relatief laag is in energie. Hulle raak egter baie belangrik en hul getalle vermeerder, maar sodra diere begin kragvoer of voerkorrels vreet, moet die mikrobies by die voer aanpas.

Eintlik is dit die mikrobies wat verantwoordelik is vir die vertering van voer hoog in energie, wat moet vermeerder om die nuwe voer te verteer. Indien hierdie spesifieke mikrobies se getalle te min is vir die hoeveelheid nuwe kragvoer, is vertering ondoeltreffend en gee dit aanleiding tot opblaas, maagwerk, suursens, diere wat kruppel raak en soms selfs vrektes.

Die kragvoer word aan die begin geleidelik vermeerder juis om die mikrobies kans te gee om te vermeerder soos wat die voer verhoog word om doeltreffende vertering sonder probleme te verseker. Die *energieverteeders* teel aan om volgens die hoeveelheid kragvoer aan te pas.

Sodra ’n dier kragvoer kry, word die grootpens

ook effe suurder juis sodat hierdie groep mikrobies wat kragvoer benut hul werk beter kan doen, en die *grasverteeders* word minder.

Hierdie veranderinge in die grootpens van diere wat gevoer word, is juis die rede waarom gevoerde bulle en ramme soms sukkel om op veldweiding aan te pas. Hoe droër die veld, hoe moeiliker die aanpassing.

Hierdie veranderinge van die mikrobe-populasie in die rumen duur selfs langer as 21 dae.

Riglyne vir aanpassing terug na veldtoestande (van kragvoer terug na net ruvoer):

- Hou diere naby die huis sodat hulle elke dag gesien en gevoer kan word.
- Ruvoer of genoeg gras in die kamp is belangrik.
- Voer diere daagliks minstens 1 kg Breker 12 of Vee-kos Afrondkorrels per ram vir die eerste 14 dae.
- Verminder voerkorrels na 500 g per ram per dag van dag 15 tot 30.
- Gaan voort met minstens ’n produksielek ná die eerste maand.
- Indien weiding min of baie swak is, gaan voort met 500 g Breker per ram per dag of Rumen Optimizer.

Let daarop om gevoerde diere te help sodat mikrobies kan aanpas by veldweiding deur kragvoer geleidelik te verminder totdat die rumen weer hoofsaaklik gras kan verteer.